

Dobrá praxe pro přístupné volby v Evropě

Vytvořeno v rámci projektu “Respektem k rozmanitosti
pro aktivní účast v evropských volbách” v květnu 2011

Podpořeno programem Základní práva
a občanství Evropské unie

Partneři projektu, kteří se podíleli na vzniku této publikace:

SPMP ČR

Karlinské nám. 12/59 – 186 03 Praha 8 Karlín – Česká republika
spmp@seznam.cz – www.spmPCR.cz

ENABLE

146 Argyle Street – G2 8BL Glasgow – Scotland – United Kingdom
enable@enable.org.uk – www.enable.org.uk

Nous Aussi

15 rue Coysevox – 75876 Paris Cedex 18 – France
nous-aussi@unapei.org – www.nousaussi.org

ISBN : 2-87460-125-X

© Inclusion Europe 2011

Tato publikace byla vydána s podporou programu Evropské komise: Základní práva a občanství Evropské unie. Tato publikace obsahuje názory a stanoviska Inclusion Europe a partnerů projektu, které nemusí být shodné se stanovisky a názory Evropské komise.

Úvod

Všichni Evropané by měli mít právo volit a účastnit se voleb. Přesto v mnoha případech (například u lidí s postižením nebo u jiných skupin) vznikají překážky, které ve vykonávání tohoto základního práva lidem brání. Škála těchto překážek může sahát od nedostatku povědomí o možnosti volit až po nepřístupné informace o volbách samotných nebo po fyzické překážky v samotných volebních místnostech, které lidem volit prakticky znemožňují. Aby byly tyto překážky překonány, je třeba podniknout sérii kroků, které přístup k volbámlepší a zvýší tak volební účast.

V prosinci 2009 představila organizace Inclusion Europe projekt, který si klade za cíl zlepšit přístupnost voleb následujícím skupinám obyvatel:

- lidem s mentálním postižením,
- starým lidem, trpícím nemocemi spojenými s věkem, které jim ztěžují účast a
- dalším skupinám obyvatel, které mají jazykové bariéry.

Je potěšující vidět, že v mnoha evropských zemích už funguje celá řada praktických řešení, které výše uvedeným skupinám obyvatel zabezpečují lepší přístupnost k volbám. Mnohá z těchto řešení mohou tak být jistě s úspěchem použito při zavádění podobných principů v dalších evropských zemích.

Inclusion Europe propaguje šíření a využití těchto řešení a doufá, že jejich využití ukáže na konkrétní příklady praxe, které budou sloužit jako inspirace a zároveň usnadní alepší přístupnost k volbám pro všechny Evropany.

Maureen Piggot
Předsedkyně
Inclusion Europe

Volby pro všechny!

Projekt ADAP (Accommodating Diversity for Active Participation in European elections – překonávání rozdílů s cílem aktivní účasti na volbách v Evropě) byl veden organizací Inclusion Europe a fungoval společně se skupinami sebeobhájců z členských organizací Inclusion Europe - ENABLE Scotland, Nous Aussi (Francie) a SPMP (Česká republika), které do projektu vnesly důležité prvky a hrály velmi aktivní roli při výběru příkladů dobré praxe v této brožuře.

Organizace Inclusion Europe shromáždila příklady dobré praxe z hlediska přístupnosti voleb pro výše uvedené skupiny díky výzkumu a dotazníkům, rozeslaným členskými organizacím v Evropě a národním volebním komisím nebo vládním úřadům, které jsou za organizaci voleb v členských státech Evropské unie odpovědné.

Inclusion Europe obdržela odpovědi od členských organizací z 25 zemí¹ i odpovědi od volebních komisí a vládních úřadů zodpovědných za organizaci voleb v 18 zemích EU². Celkem byly shromážděny informace z 29 evropských zemí.

Tato brožura obsahuje statistická data o příkladech dobré praxe napříč zeměmi tak, aby nabídla přehled dostupných řešení v celé Evropě a rovněž aby poukázala na podrobnější příklady dobré praxe v pěti různých oblastech: zvyšování povědomí o volebním právu, průzkumy na téma přístupnost, dostupné informace, výcvik a přístup k volbám.

Součástí projektu ADAP jsou doporučení stejně jako příručka pro pořádání kampaní za přístupnější volby pro národní organizace, které jsou napsány ve snadném čtení. Tyto dokumenty jsou ke stažení na webové stránce projektu: **www.voting-for-all.eu**.

Projekt ADAP byl finančně podpořen z programu Evropské komise: Základní práva a občanství Evropské unie z prosince 2009 až června 2011.

¹ Albánie, Belgie, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Španělsko, Slovensko, Švédsko, Velká Británie.

² Rakousko, Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Litva, Lucembursko, Malta, Nizozemí, Portugalsko, Rumunsko, Španělsko, Švédsko.

Příklady dobré praxe

1. Zvyšování povědomí

Mnoho lidí s postižením si není vědomo svého práva volit nebo pro ně není volební proces přístupný. Volební komise, politici i veřejnost navíc často neví, že lidé s postižením volit mohou a že v některých případech potřebují zvláštní prostředky, díky kterým pro ně volby budou přístupné a usnadní tak jejich účast ve volebním procesu. Výzkum Inclusion Europe odhalil, že v Evropě probíhá řada kampaní s cílem zvýšit povědomí o volebním právu a o důležitosti toho, aby lidé s postižením, stejně jako senioři a v EU nenarození občané volili.

Iniciativy ke zvyšování povědomí na evropské úrovni

Během posledních let se na evropské úrovni objevilo několik iniciativ, které si kladou za cíl zvyšování povědomí o důležitosti voleb a o účasti lidí s postižením na politickém životě.

Projekt ADAP, Inclusion Europe

Jako součást projektu ADAP zorganizovali tři sebeobhájci, kteří se na projektu podíleli, setkání s politiky, kteří za jejich zemi zasedají jak v Evropském parlamentu, tak v místních úřadech, které mají organizaci voleb na starosti. Společně jednali o tom, jak zvýšit povědomí o obtížích, které volby pro lidi s postižením představují, a o tom, jak se společně zasadit o lepší přístupnost k dalším národním a evropským volbám. K hlavním tématům patřilo:

- Překážky volebního práva lidí s mentálním postižením vzhledem k omezením, které představuje právní způsobilost.

- Asistence přímo u volebních úřadů pro osobu s postižením od osoby blízké (dle vlastní volby), které člověk s postižením důvěřuje.
- Důležitost poskytování informací ve snadném čtení. Tyto texty by měly popisovat volební proces a volby samotné tak, aby byly srozumitelné osobám s mentálním postižením

Na národních úrovních rovněž proběhlo několik setkání se skupinami sebeobhájců, kde se diskutovalo o důležitosti voleb a kde se účastníci snažili dozvědět více o problémech, které volby pro lidi s postižením představují. Na pořadu diskuzí byla také výměna názorů na to, jak by měla probíhat kampaň za přístupnější volby v dané zemi. Výsledkem je brožura pro národní organizace, která se věnuje konkrétním myšlenkám kampaně na zvyšování povědomí o přístupnosti voleb a která je celá ve snadném čtení.

Závěrečné konference projektu ADAP v květnu 2011 se účastnili politici, představitelé vládních úřadů, kteří mají v členských státech EU volby na starosti, stejně jako představitelé evropských institucí, Rady Evropy, organizací pro lidi s postižením, seniory a další relevantní uživatele služeb, aby společně diskutovali nad konkrétními modely řešení pro zpřístupnění evropských voleb v roce 2014 a národních voleb jednotlivých zemí v blízké budoucnosti.³

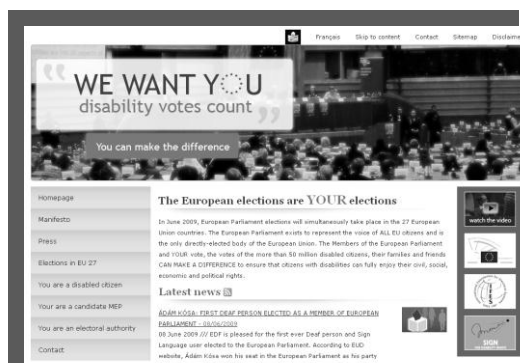
³ Webová stránka ADAP: www.voting-for-all.eu.

Disability votes count⁴, European Disability Forum (Hlasy lidí s postižením se počítají, Evropské fórum lidí s postižením)

K evropským volbám v roce 2009 představilo European Disability Forum kampaň, jejímž cílem bylo vyzvat lidi s postižením k účasti v evropských volbách a vyzvat k boji proti diskriminaci. Kampaň zdůrazňovala klesající účast na evropských volbách obecně. Hlavní cíle kampaně 'Disability Votes Count' byly tyto:

- Přesvědčit občany EU z řad lidí s postižením k tomu, aby využili svého volebního práva a zúčastnili se evropských voleb v roce 2009.
- Propagovat volný a rovný přístup do volebních debat a volebních procedur pro lidi s postižením.
- Přimět volební kandidáty, aby se zabývali požadavky 50 miliónů lidí s postižením z hlediska evropských zákonů a politické praxe.

Webová stránka kampaně obsahuje informace o:

- Dopadu EU na každodenní život lidí s postižením.

⁴ Webové stránky Disability votes count:
www.disabilityvotescount.eu.

- EDF Manifestu: Nic o nás bez nás, který obsahuje 10 základních požadavků na odstranění diskriminace, vyzývá politiky k zajištění možnosti rovného přístupu k volbám a účasti na volebních kampaních a požaduje Evropský parlament pro všechny. EDF vyzývá politické představitele, aby se přihlásili k manifestu a jeho principy zahrnuli do kampaní svých stran. Tento manifest byl publikován společností Inclusion Europe ve snadném čtení a vyšel ve všech 23 oficiálních jazycích EU.

Obsahuje rovněž bodový seznam pro volební úřady, který se týká přístupnosti voleb, stejně jako vytyčení cílů pro strany a jejich kandidáty v dalších evropských volbách.

My Opinion, My Vote⁵ (Můj názor, můj hlas)

Projekt 'My Opinion, My Vote' byl spuštěn v roce 2009 a byl financován programem celoživotního vzdělávání pro evropskou vzdělanost (Lifelong Learning Programme for European Education) při Evropské komisi. K hlavním cílům projektu patřilo:

- Vzdělávání lidí s mentálním postižením stran jejich politických práv.
- Vyzývání lidí s mentálním postižením k tomu, aby si tvořili a nebáli se projevit své názory a aplikovat svá rozhodnutí v místních, národních nebo evropských volbách a referendech.
- Zvyšování povědomí mezi lidmi, kteří jsou v kontaktu s lidmi s mentálním postižením a mohou jim tak pomoci s prosazováním jejich politických práv (sem patří příbuzní a opatrovníci lidí

⁵ Webové stránky My Opinion, My Vote:
www.myopinionmyvote.eu.

s mentálním postižením, politici a místní úřady).

Součástí projektu byl i výzkum, jehož cílem bylo zjistit, kolik lidí s mentálním postižením si je vědomo svého volebního práva. Výzkum běžel v šesti partnerských zemích: Itálii, Dánsku, Španělsku, Irsku na Maltě a v Maďarsku. Rovněž došlo k vyvinutí a otestování výukového programu, který se sestával z deseti vzdělávacích jednotek, které se zabývaly tématy jako 'Tvorba osobního a nezávislého názoru', 'Co je to politika?' a 'Politické strany a volební programy'. Byla spuštěna kampaň s cílem zvyšování povědomí mezi lidmi s mentálním postižením, jejich rodinami, opatrovníky i profesionály z řad politiků a zákonodárců.

Iniciativy ke zvyšování povědomí na národní úrovni

Výzkum Inclusion Europe ukázal, že volební komise nebo příslušná ministerstva ve 13 evropských zemích využívaly kampaně, které měly za cíl přesvědčit občany k účasti na evropských volbách v roce 2009⁶. Sedm z těchto zemí pak vedlo cílenou kampaň se zaměřením na lidi s mentálním postižením, seniory nebo jinak z volebního hlediska

ohrožené skupiny⁷. Několik volebních úřadů pak prohlásilo, že jim nepřísluší se podobnými kampaněmi zabývat, neboť nesmí ovlivňovat voliče.

V Nizozemí vydalo tamní Ministerstvo pro vnitřní záležitosti brožury a plakáty pro seniory, které vyzývaly k účasti na nedávných zemských volbách. V Irsku proběhla kampaň, která zkoumala, zda se lidé již zaregistrovali k evropským volbám v roce 2009; rovněž probíhala kampaň v podobě inzerátů v tisku. V Estonsku proběhla pod taktovkou volebního úřadu při příležitosti nedávných parlamentních voleb kampaň, zacílená na mladé voliče a prvovoliče.

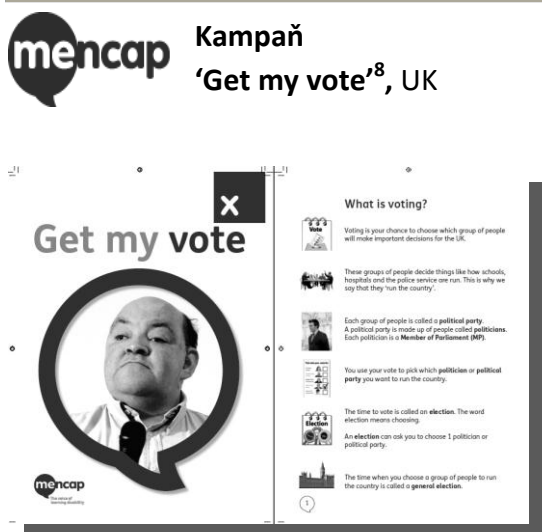
Kampaň Vote SMART, Rumunsko

Kampaň VOTE SMART zorganizovala nadace Pentru Voi Foundation (člen Inclusion Europe), Institute for Public Policies a Inclusion Romania. Cílem kampaně bylo vytvořit komunikační síť mezi voliči a kandidáty do okresního zastupitelstva a do administrativních sektorů v Bukurešti – což mělo lidem umožnit jít k volbám s dostatkem informací.

Kampaň VOTE SMART probíhala od května do června 2008 a nabízela politickým kandidátům z pěti různých okresů v Rumunsku (Timis, Giurgiu, Hunedoara, Mures a Sibiu) a šesti kandidátům z Bukurešti možnost představit konkrétní způsoby, kterými se zasadí o sociální inkluzi lidí s mentálním postižením. Jejich odpovědi byly zveřejněny v celostátním a místním tisku díky organizacím, které byly zapojeny do kampaně. Voliči tak byli informováni o záměrech politiků a ti byli přímo zodpovědní za své odpovědi.

⁶ Rakousko, Belgie, Česká republika, Estonsko, Finsko, Řecko, Irsko, Itálie, Litva, Lucembursko, Malta, Portugalsko, Rumunsko.

⁷ Rakousko, Belgie, Estonsko, Finsko, Irsko, Malta a Portugalsko.

Výzkum, který vypracovala organizace United Response (britská charitativní organizace, která podporuje lidi s mentálním postižením) v květnu 2008 prokázala, že pouze 16 procent z dotazovaných lidí s mentálním postižením volilo v parlamentních volbách v roce 2005. Nedávná studie Mencap uvedla, že 45 procent respondentů nevolilo z důvodu nedostatečného porozumění informacím, které politické strany komunikují.

Ve světle těchto skutečností představila organizace Mencap pro parlamentní volby v roce 2010, Mencap kampaň 'Get my vote', která měla za cíl zasadit se o to, aby se lidé s mentálním postižením byli schopni více prosadit.

Do této kampaně bylo zapojeno několik členů parlamentu i parlamentních kandidátů. Dosáhla toho, že všechny tři hlavní politické strany v zemi (a dvě menší strany) se zavázaly organizaci Mencap, že svá programová prohlášení vydají ve snadném čtení, aby tak mohly strany oslovit i lidi s mentálním postižením. Výsledkem této kampaně bylo zvýšení účasti lidí s mentálním postižením na volbách z 16% na 31% (dle průzkumu na

⁸ Více informací najdete na: www.mencap.org.uk.

vzorku 1100 lidí s mentálním postižením) ve srovnání s předchozími volbami.

Kromě tohoto úspěchu se společností Mencap rovněž podařilo přesvědčit 145 poslanců napříč politickým spektrem k podpisu prohlášení, které zavazuje místní úřady a centrální vládu k vydávání přístupných materiálů s volební tematikou a vyzvala všechny kandidáty do parlamentu k tomu, aby jejich volební kampaň byla snadno přístupná pro lidi s mentálním postižením. Agendu o přístupnosti navíc podpořilo 56 poslanců z nového parlamentu, čímž byly položeny dobré základy pro zapojení dalších poslanců.

Přístupnost volebního procesu pro lidi s postižením⁹, Francie

Příručka 'Přístupnost volebního procesu pro lidi s postižením' je zacílena na volební kandidáty a vypracovalo ji francouzské Ministerstvo sociálních věcí a zaměstnanosti v roce 2009. Tato brožura vysvětluje politickým kandidátům, jak vytvářet přístupnější dokumenty, webové stránky a volební mítinky pro lidi s postižením. Příručka se věnuje zejména:

- Přístupnosti prostor pro předvolební setkání a výběru takových prostor, které nikoho nediskriminují (například zajištění toho, aby bylo setkání srozumitelné i pro lidi se zrakovým nebo sluchovým postižením nebo aby bylo přístupné i pro lidi na vozíku).
- Přístupnosti informací (například využití Braillova písma, zvukových nahrávek, titulků, zjednodušeného jazyka pro veškeré dokumenty a webové stránky).

⁹ Příručku najdete na

http://www.csa.fr/upload/publication/memento_candidats.pdf.

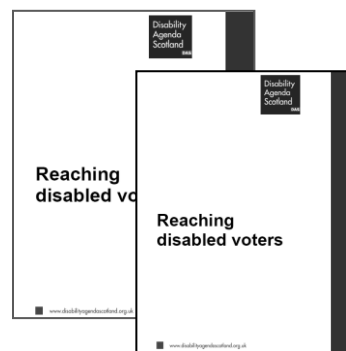
- Tomu, jak zpřístupnit volby legislativně (například nutnosti přístupnosti volebních místností lidem s různými typy postižení, poskytování řešení, která umožňují lidem volit co možná nejsamostatněji).

‘Reaching Disabled Voters’, Skotsko

Příručka ‘Reaching Disabled Voters’ je určena politickým kandidátům a poskytuje přehled toho, jak přizpůsobit kampaň kandidáta tak, aby byla přístupná i lidem s postižením. Příručku vydala organizace ‘Disability Agenda Scotland’ ve spolupráci s předními skotskými společnostmi, které se lidem s postižením věnují. Brožura zdůrazňuje vysoké číslo existujících voličů s postižením ve Skotsku a nabízí východiska v oblastech jako například:

- Protokoly a jazyk (například ponechání více času na diskuzi, obracení se přímo na lidi s postižením místo na jejich asistenty, používání vhodných termínů v rámci témat týkajících se postižení).
- Jak poskytovat přístupné informace (například využití alternativních formátů včetně zjednodušeného jazyka, Braillova písma nebo audio nahrávek, včetně přístupných webových stránek).
- Jak dbát na zapojení lidí s postižením na volebních setkáních (například v prvcích přístupnosti prostoru pro setkání z hlediska snadné dosažitelnosti hromadnou dopravou).
- Komunikace (například používání jasného a srozumitelného jazyka nebo využití tlumočnicka do znakové řeči).

Brožura se rovněž věnuje tématům jako přístupnost volební místnosti a potřeba asistence u voleb pro voliče s postižením.

2. Průzkumy na téma přístupnost

Průzkumy na téma přístupnosti voleb mohou být využity ve chvíli, kdy si přejeme zjistit, jaké množství lidí s mentálním postižením se účastní voleb a jaké problémy mohou jejich účasti bránit, díky čemuž je možné se zaměřit na důležitá témata. Ve Velké Británii a v Belgii průzkumy na téma přístupnost voleb proběhly s cílem zjistit, jaké procento lidí s postižením se voleb účastní nebo se zajímá o politiku a jak přístupné jsou volební místnosti.

Every vote counts¹⁰, UK

Společnost United Response spustila kampaň ‘Every Vote Counts’ v roce 2007. Tento tříletý projekt, který byl sponzorován Volebním úřadem, si vytyčil za cíl zvýšit povědomí a propagovat účast lidí s mentálním postižením na kampaních a všech dalších aspektech demokratického procesu.

¹⁰ Více informací najdete na: www.everyvotecounts.org.uk.

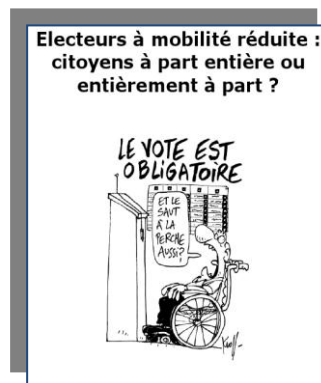
United Response je organizace, která podporuje lidi s mentálním postižením, odlišnými potřebami nebo psychickým postižením v životě v běžné společnosti ve Velké Británii. Její výzkum ukázal, že 80% lidí s mentálním postižením ve Velké Británii jsou registrovaní voliči, ale jen 16% z nich v posledních volbách v roce 2005 volilo v parlamentních volbách a pouze 20% ve volbách lokálních. Výzkum upozornil na množství překážek z hlediska přístupnosti, včetně nedostatku informací o politických stranách a zákonech ve snadném čtení.

Brožura 'Voters with reduced mobility' (Voliči se sníženou mírou pohyblivosti), Belgie

Brožura 'Voters with reduced mobility' vysvětluje problémy, se kterými se lidé s postižením často setkávají díky tomu, že volební místnosti nejsou dobře přístupné. Text se opírá o dva průzkumy, které se týkaly obecné přístupnosti regionálních a evropských voleb v roce 2004 a komunálních a krajských voleb v roce 2006. Brožura byla vypracována společnými silami 20 různých asociací ve valonské části belgického Bruselu. Výzkum zahrnoval 295 lidí ze šesti různých regionů v Belgii.

Výzkumy prokázaly, že pro lidi s postižením existuje na cestě do volební místnosti řada problémů, jako například nedostatečná přístupnost pro lidi na vozíku nebo pro lidi se zhoršeným sluchem a zrakem.

Na mnoho míst v této oblasti byly rozeslány dopisy, které měly za cíl zvyšovat povědomí o problému a přimět odpovědné osoby, aby se adekvátními úpravami zasadily o lepší přístupnost volebních místností.

Pro volby v roce 2009 šlo například o tyto prvky:

- Dopravní řešení v den voleb pro lidi s postižením.
- Zvyšování povědomí o problémech lidí s postižením mezi úředníky z řad volebních komisí.
- Větší písmena a použití Braillova písma na volebních lístcích pro lidi se zrakovým postižením.
- Texty ve snadném čtení na webových stránkách, týkajících se voleb.

3. Přístup k informacím o volbách

Lepší přístup k informacím, které se týkají voleb a celého volebního procesu, je pro lidi s mentálním postižením naprosto zásadní. Stejně zásadní je zlepšení přístupu i pro další skupiny obyvatel, které mají problémy s pochopením složitých informací, které se týkají aspektů volebního procesu, včetně informací o tom, jak volit, kdy a kde volit, jak si zjistit informace o politických stranách a různých typech voleb a jak se dozvědět volební výsledky.

Výzkum organizace Inclusion Europe ukázal, že v 18 evropských zemích byly informace o volebním procesu dostupné v alespoň jednom přístupném formátu (včetně snadného čtení, Braillova písma, audia a videa)¹¹. Výzkum rovněž odhalil, že informace, které vydávají politické strany, byly vydány alespoň v jednom přístupném formátu (včetně snadného čtení, Braillova písma, audia a videa) ve čtyřech zemích¹².

V několika dalších zemích stát financuje projekty, které usnadní lidem s postižením přístup k volbám – například ve Finsku, Litvě a ve Švédsku.

Snadno srozumitelné informace

Výzkum společnosti Inclusion Europe ukázal, že ve 14 zemích existují informace ve snadném čtení alespoň o jednom aspektu

volebního procesu¹³. Náš zdroj ve Švédsku tvrdí, že zde existují informace ve snadném čtení, které se týkají celého volebního procesu, včetně informací o lokálních, národních a evropských volbách, národním politickém systému nebo o tom, kdy se volby konají, kam se chodí volit, jak se vyplňují volební lístky a kde jsou publikovány výsledky¹⁴. V Belgii požádalo Ministerstvo vnitra organizaci AFRaHM (Organizace pro lidi s postižením z frankofonní části Belgie), aby připravila verzi ve snadném čtení všech oficiálních instrukcí. Tyto informace byly vyvěšeny ve všech volebních místnostech při posledních volbách.

Publikace o volbách a volebním procesu ve snadném čtení

Brožura Evropské volby 2009 ve snadném čtení,¹⁵ Inclusion Europe

V období blížících se evropských voleb v roce 2009 vydala společnost Inclusion Europe dokument ve snadném čtení, který se týkal evropských voleb pro lidi s mentálním postižením. Dokument byl přeložen pro použití ve 14 různých evropských zemích¹⁶. Brožura vysvětluje například: kdy se evropské volby 2009 konají, co je to Evropský parlament, co jsou to volby a kdo může volit,

¹³ Albánie, Belgie, Bulharsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Maďarsko, Lotyšsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Švédsko, Velká Británie.

¹⁴ Web Švédské volební komise: www.val.se.

¹⁵ Pokud si chcete prohlédnout dokumenty o evropských volbách 2009 ve snadno srozumitelném jazyce, podívejte se na: <http://www.inclusion-europe.org/main.php?lang=EN&level=2&s=82&mode=nav2&n1=158&n2=563>.

¹⁶ Rakousko, Česká republika, Anglie, Estonsko, Francie, Německo, Řecko, Itálie, Litva, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.

¹¹ Albánie, Belgie, Bulharsko, Estonsko, Finsko, Německo, Maďarsko, Irsko, Lotyšsko, Malta, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

¹² Německo, Lotyšsko, Švédsko, Velká Británie.

jak správně odvolit a kde najít volební výsledky. To vše ve snadném čtení. Dokument byl distribuován skrze členské organizace Inclusion Europe a měl zvýšit povědomí o evropských volbách 2009 a přivést větší část populace z řad lidí s mentálním postižením k volbám.

Balíček 'Jak volit,' Německo

Balíček 'Jak volit' obsahuje dvě brožury: Jak volit v parlamentních volbách a Jak volit v evropských volbách. Oba dokumenty jsou obsažené v jednom balíčku. Pomocí snadno srozumitelného jazyka, obrázků a diagramů vysvětlují jak parlamentní, tak evropské volby:

- Proč jsou volby důležité.
- Německý parlament a Evropský parlament.
- Jak se dozvědět informace o politických stranách.
- Kdo může volit.
- Jak volit ve volební místnosti a jak volit poštou.
- Jak zjistit volební výsledky.

Balíček sestavilo společně několik organizací, které se věnují lidem s postižením, včetně Bundesvereinigung Lebenshilfe (také člen Inclusion Europe) a Aktion Mensch. Vydal ho Karl Finke, vládní zmocněnec pro spolkovou zemi Nordrhein-Westfalen.

Balíček 'Use your vote,' Skotsko

Brožura 'Voting in Scotland' byla výsledkem práce evropského projektu, do kterého byli zapojeni sebeobhájci ze Skotska, Německa a Španělska. Najdete zde 6 menších dokumentů, které vysvětlují:

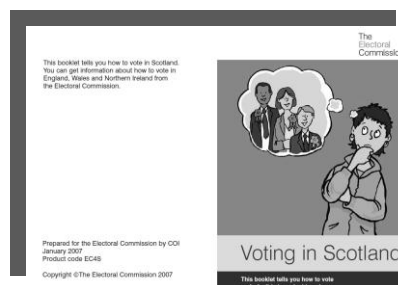
- Jak se na volby připravit.
- Jak volit v komunálních volbách.
- Jak volit ve skotských volbách.
- Jak volit v evropských volbách.

- Co znamenají různá složitá slova ve spojení s volbami/

Tyto brožury používají snadno srozumitelný jazyk a jednoduché obrázky, aby tematiku vysvětlily lidem s mentálním postižením.

Brožura 'Voting in Scotland,' Skotsko

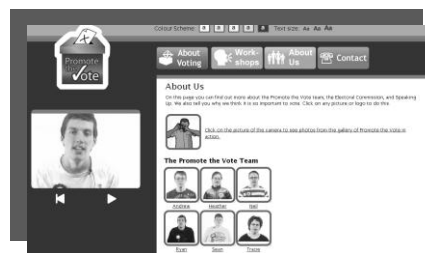
Brožuru 'Voting in Scotland' vydala Skotská volební komise v roce 2007. Dokument vysvětluje, proč jsou volby důležité a jak volit, to vše ve snadném čtení. Brožura se věnuje tématům jako: Co jsou to volby? Kdo může volit? Jak volit poštou nebo přes prostředníka a jak se dozvědět výsledky voleb.

Webové stránky ve snadno srozumitelném jazyce

V několika zemích, například ve Velké Británii, Německu, Irsku a Švédsku, existují webové stránky, které ve snadném čtení nabízejí informace o volbách a účasti na volebním procesu.

Webová stránka 'Promote the vote'¹⁷, Velká Británie

¹⁷ www.promotethevote.co.uk.

Tato webová stránka je výsledkem práce skupiny sebeobhájců z Cambridge, která si říká 'Speaking Up.' Najdete zde krátká videa a informace ve snadném čtení, které se týkají různých fází voleb, například: 'Proč volit?' 'Jak se registrovat k volbám' a 'Jak volit'.

Informace v dalších přístupných formátech

Náš výzkum prozradil, že ve čtyřech zemích¹⁸ neexistují žádné informace o volbách v Braillově písmu nebo ve formátu s velkými písmeny pro lidi se zrakovým postižením. Průzkum mezi volebními komisemi a ministerstvy zodpovědnými za organizaci voleb ukázal, že audio materiály s informacemi o volbách pro lidi se zrakovým postižením byly dostupné ve čtyřech zemích¹⁹. Informace ve znakovém jazyce byly dostupné ve dvou zemích.²⁰

Přístupnost volebních systémů pro nevidomé voliče a voliče se zbytky zraku,
Evropská unie nevidomých

V červenci 2009 vydala Evropská unie nevidomých studii, nazvanou Přístupnost volebních systémů pro nevidomé voliče a voliče se zbytky zraku v zemích Evropské unie. Studie zveřejňovala průzkum přístupnosti volebních systémů v 18 členských zemích EU pro lidi se zrakovým postižením. Ukázalo se, že v některých zemích je dovoleno, aby nevidomého voliče doprovázela osoba, které nevidomý člověk důvěřuje. Například ve Španělsku existuje dodatek ke všeobecnému volebnímu zákonu, který byl přijat v roce 2007

¹⁸ Irsko, Malta, Španělsko, Švédsko.

¹⁹ Irsko, Lotyšsko, Malta, Švédsko.

²⁰ Itálie a Švédsko.

na nátlak organizace ONCE (Národní organizace nevidomých). Tento dodatek vedl k zavedení volebních lístků v Braillově písmu a rovněž inicioval vznik bezplatné informační linky, kde mohou voliči získat všechny důležité informace o volebním procesu a různých politických kandidátech.

Informační materiál 'Don't leave me out!' (Nevynechávejte mě),²¹ Skotsko

Skotská rada sluchově postižených připravila v roce 2009 informační materiál pro politické kandidáty, aby zvýšila povědomí o důležitosti vytváření volebních kampaní tak, aby tyto byly přístupné pro lidi se sluchovým postižením. Materiál byl vydán za podpory Skotské volební komise. Je zde zdůrazněno, že britský znakový jazyk je jen ve Skotsku primárním dorozumívacím jazykem pro 6000 lidí. Jsou zde rady, jak zajistit adekvátní podporu lidem se sluchovým postižením během politických shromáždění a jak poskytovat voličům informace v širokém spektru přístupných formátů.

²¹ Tento informační materiál najdete na: http://www.scod.org.uk/pdf/scodpublications/is_mepsWEB.pdf.

Informace v jiných jazycích pro voliče, kteří nejsou rodilými mluvčími

Podle informací shromážděných členskými organizacemi Inclusion Europe a národními volebními úřady nebo ministerstvy, zodpovědnými za průběh voleb, byly v 15 zemích²² vydány informace o volbách v alespoň jednom jiném jazyce než v úředním jazyce dané země. Ve Švédsku jsou poskytovány informace o volbách v 21 různých jazycích.

Informace o registraci voličů, Irsko

V Irsku existují informace o volbách v mnoha jazycích, včetně mandarínské čínštiny, polštiny, ruštiny a slovenštiny. Pro evropské volby v roce 2009 vydalo Ministerstvo pro životní prostředí a místní vlády informační kartu, která byla přeložena do 14 jazyků. Karta má za cíl usnadnit práci při registraci úřadům a jejich úředníkům, kteří chodí po bytech. Letáky s informacemi o tom, jak se registrovat a jak jsou voleni kandidáti do místních úřadů, jsou přeloženy do sedmi různých jazyků. Letáky s informacemi o tom, jak jsou voleni kandidáti do Evropského parlamentu, jsou přeloženy do 5 jazyků EU. Tyto letáky jsou distribuovány na úřady, zahraniční ambasády a organizacím, které se zabývají integrací – například Irský imigrační úřad, Irské centrum pro lidská práva, organizace Integrating Ireland a Irish Refugee Council.

²² Česká republika, Estonsko, Finsko, Řecko, Maďarsko, Irsko, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Švédsko, Rumunsko, Španělsko, Velká Británie.

4. Výcvik

Je důležité, aby úředníci z volebních komisí měli odpovídající výcvik zaměřený na poskytování asistence lidem s mentálním postižením a dalším skupinám, pro které je obtížné volit, neboť je důležité, aby těmto lidem byla při volební procesu poskytnuta odpovídající podpora. Je rovněž důležité, aby lidé s mentálním postižením a další skupiny lidí, pro které je účast na volebním procesu obtížná, dostali odpovídající výcvik na téma jak volit a aby porozuměli volebnímu procesu.

Výcvik pro volební komise

Členské organizace Inclusion Europe ve třech zemích uvedly, že existuje výcvik, který má členy volebních komisí naučit, jak asistovat lidem s mentálním postižením.²³ České Ministerstvo vnitra uvedlo, že místní úřady a Český statistický úřad pravidelně pořádají výcvik pro volební komise, který obsahuje témata asistence lidem s postižením. Podle volebních komisí v Litvě a na Maltě absolvují úředníci z volebních komisí školení na téma asistence lidem s postižením a seniorům. Maďarský Národní volební úřad uvedl, že členové volebních komisí absolvují výcvik zaměřený na asistenci seniorům. Podle belgického Odboru pro volby a finského Ministerstva spravedlnosti jsou v Belgii a Finsku rovněž pro členy volebních komisí vydávány materiály, které se týkají asistence lidem s mentálním a tělesným postižením, stejně jako lidem nevidomým.

V Dánsku vychází z iniciativy Ministerstva vnitra a zdraví před každými volbami materiál pro potřeby volebních úředníků, který

²³ Belgie, Česká republika, Švédsko.

obsahuje důležité informace z hlediska přístupnosti voleb – například doporučení pro řešení prostoru okolo volebních úřadů pro voliče na vozíku a jejich asistenci. Je zde rovněž uveden požadavek, aby volební místnosti byly přístupné lidem na vozíku a lidem s omezenou pohyblivostí. Centrum pro rovné příležitosti pro lidi s postižením vydalo směrnice pro místní úřady, které se týkají způsobů oslovení různých skupin lidí s postižením.

Výcvik pro lidi s postižením

Členské organizace Inclusion Europe v sedmi zemích nás informovaly, že zde existují výcvikové materiály pro lidi s postižením, které se týkají tématu jak volit.²⁴

‘Our Voice, our Vote’ (Náš hlas, naše volba) výcvikový manuál pro školitele, Skotsko

Manuál ‘Our vote, our voice’ je výcvikový materiál pro školitele z řad lidí s mentálním postižením, kteří s jeho pomocí školí další lidi s mentálním postižením v tématu účast ve volbách. Manuál byl vydán organizací pro komunitní rozvoj ‘Outside the box’, za podpory Skotské volební komise. Jsou zde využity obrázky, diagramy a text ve snadno srozumitelném jazyce, který vysvětluje různé aspekty volebního procesu, například:

- ‘Jak si vybrat a jak něco změnit’
- ‘Jak se dozvědět, kdo co má na starosti’
- ‘Volte, abyste něco změnili’

²⁴ Finsko, Německo, Velká Británie, Irsko, Norsko, Slovensko, Švédsko.

Manuál mohou využít lidé s postižením buď sami, s podporou nebo ve skupinách. K manuálu rovněž patří DVD, které jednotlivé sekce prochází ve snadno srozumitelném jazyce. Jsou zde také kontakty a webové stránky, kde je k dispozici více informací o volbách.

5. Přístup k volbám

Špatný přístup k volbám momentálně odrazuje mnoho lidí od volebního procesu. Zejména jde o lidi s postižením. Existuje celá řada příkladů dobré praxe v tomto směru, které přístup k volbám výrazně usnadňují. Patří sem prvky zvyšující přístupnost do volebních místností pro lidi s mentálním, smyslovým a fyzickým postižením, stejně jako umožnění alternativních způsobů volení, například volba poštou, volba přes prostředníka nebo volba do mobilní volební urny, které nabízejí alternativu pro voliče, pro které je náročné dostat se do volební místnosti.

Přístupnost volebních místností

Podle volebních komisí nebo příslušných ministerstev, která mají organizaci voleb na starosti, existuje v 11 evropských zemích zákon, který předepisuje, že volební místnosti musí být přístupné lidem s postižením.²⁵

Ve Francii zákon předepisuje, že volební místnosti i jiné způsoby voleb musí být přístupné pro lidi s fyzickým, smyslovým a mentálním postižením. Přístup k informacím je rovněž ze zákona vyhrazen.²⁶ Výnos z října

²⁵ Španělsko, Švédsko, Itálie, Portugalsko, Rumunsko, Nizozemí, Rakousko, Belgie, Maďarsko, Irsko, Malta.

²⁶ Články 73 a 74 zákona 2005.

<http://vosdroits.service-public.fr/>.

2006 říká, že volební místnosti a volební budky musí být přístupné pro lidi na vozíku. Vláda se rovněž zabývá opatřeními pro voliče se sluchovým postižením (včetně využití znakového jazyka a titulků).

Na Maltě uvádí volební komise, že všechny volební místnosti musí být přístupné pro lidi na vozíku (včetně toho, že stoly musí být v určitých výškách a v místnostech musí být vzhledem k lidem se zrakovým postižením adekvátní osvětlení).

Ve Skotsku (a Velké Británii) musí být podle antidiskriminačních zákonů všechna volební místa dostatečně přístupná.

Co se výše uvedených zemí týče, někteří naši členové souhlasí s tím, že volební místnosti v jejich zemích přístupné jsou, jiní ovšem nesouhlasí a poznamenávají, že přístupných volebních místností pro lidi s postižením je jen minimum. Skutečnost, že přístupnost je předepsána zákonem, je důležitý krok, nicméně monitoring těchto prvků je pro efektivní implementaci zcela zásadní.

Průzkum mezi volebními komisemi a ministerstvy, která jsou za pořádání voleb zodpovědná rovněž ukázal, že dostatek zdrojů potřebných pro implementaci prvků, týkajících se přístupnosti voleb, je pouze v sedmi zemích.²⁷

Brožura 'Přístupnost volebních místností',²⁸ Lucembursko

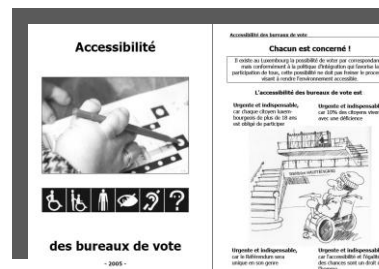
V červnu roku 2009 vydala organizace 'Info-Handicap' brožuru, která se věnuje tématu, jak zpřístupnit volební místnosti. Dokument

²⁷ Česká republika, Finsko, Litva, Malta, Rumunsko.

²⁸ Brožuru ('Accessibilité des bureaux de vote') najdete na: www.welcome.lu.

detailně popisuje konkrétní prvky, zlepšující přístupnost volebních místností, zejména pak:

- Požadavky pro parkování lidí s postižením (zmiňuje, že 5% parkovacích míst musí být přístupných a že by tato místa měla být co nejblíže volební místnosti).
- Požadavky pro samotnou volební místnost (je zde například popsáno, že přístup k volebním urnám musí být bez jakýchkoli překážek, chodby musí mít šíři minimálně 120 cm a průchod ve dveřích musí být širší než 90 cm, aby byl umožněn vjezd voličům na vozíku).
- Požadavky na prostor okolo volebních uren a výšku stolů, na kterých leží volební lístky.
- Informace o prvcích z hlediska přístupnosti pro lidi se zrakovým nebo sluchovým postižením, například možnost podpory od personálu ve volební místnosti nebo potřeba adekvátního osvětlení.

Kampaň Polls Apart²⁹, Velká Británie

Scope, britská organizace pro lidi s postižením, představila kampaň nazvanou 'Polls Apart.' Během posledních parlamentních voleb prozkoumala tato organizace více než 2000 volebních místností a zjistila, že 68% z nich je nepřístupných pro lidi s postižením. Na

²⁹ www.pollsapart.org.uk

základě tohoto průzkumu se organizace zaměřila na vládní a lokální úrovni na zvyšování povědomí o důležitosti přístupnosti volebních místností. Na webových stránkách kampaně Polls Apart se mohou lidé dozvědět, jak přístupná je jejich lokální volební místnost v rámci Velké Británie.

Projekt 'Váš hlas má stejnou váhu, jako hlas všech ostatních!' Rumunsko

Rumunský stálý úřad pro volby nás informoval o projektu 'Váš hlas má stejnou váhu, jako hlas všech ostatních!' Tato kampaň si klade za cíl změnit volební zákon tak, aby více vyhovoval lidem se zrakovým a sluchovým postižením nebo lidem s postižením pohybového aparátu. Pracují rovněž na výzkumu, který vytvoří podklady pro lepší definici konceptu mentálního postižení v rámci volebního zákona. Díky tomuto projektu by rádi vydávali materiály v Braillově písmu, usnadňovali přístup do volebních místností pro vozíčkáře a vytvářeli speciální mediální programy pro voliče se sluchovým postižením. Tato témata jsou momentálně diskutována s nevládními organizacemi a v plánu je uspořádání konference s politiky, kde by byly navrženy změny v legislativě.

Asistovaná volba

Členové Inclusion Europe a volební komise nebo vládní úřady, zodpovědné za průběh voleb uvedly, že asistovaná volba je možná ve 24 ze sledovaných zemí³⁰. Některé země uvedly, že asistovaná volba je povolena pro osoby s fyzickým nebo smyslovým postižením (například Nizozemí, Česká republika, Španělsko). V dalších zemích je možnost asistence ponechána na zvážení představitele volební komise (například Belgie a Švédsko). V jiných zemích mohou lidé s postižením využít asistenci rodinného příslušníka nebo opatrovníka (například v Litvě).

Snaha o změnu ve volebním zákonu, Albánie

Asociace Help the Life vyslala 20 rodičů jako pozorovatele do Tirany, aby sledovali volební proces v lokálních volbách v roce 2007 a v parlamentních volbách v roce 2009. Organizace Help the Life byla součástí pracovní skupiny, která 6 měsíců připravovala změnu volebního zákona a před parlamentními volbami iniciovala množství důležitých změn. Jednou z těchto změn bylo zavedení možnosti asistované volby pro lidi s mentálním postižením. Součástí programu byl rovněž výcvik 20 rodičů na post pozorovatelů ve volebních místnostech během dne voleb.

³⁰ Albánie, Rakousko, Belgie, Chorvatsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

Alternativní způsoby voleb

Volení poštou, volení přes prostředníka a volba předčasná

Náš výzkum ukázal, že ve 14 zemích je možné volit poštou.³¹ Zjistili jsme, že v 7 zemích je možné volit přes prostředníka.³² V sedmi zemích je pak možná volba předčasná.³³ To vše jsou prvky, které mohou usnadnit volební proces těm, kdo potřebují asistenci nebo mají tělesné postižení a nemohou se dostavit do volební místnosti, včetně seniorů s omezenou pohyblivostí a kteří žijí daleko od nejbližší volební místnosti.

Přenosné volební urny

V 17 zemích z těch, které odpověděly na dotazník, se používaly přenosné volební urny.³⁴ Odbor prostředí a lokálních vlád v Irsku nás informoval, že zvláštní volební místnosti jsou zpřístupněny v nemocnicích, pečovatelských domech a dalších podobných zařízeních pro rezidenty, kteří nejsou schopni se dostavit do volební místnosti. Podle odboru pro volby pod Federálním ministerstvem vnitra v Rakousku existuje nový zákon, který umožňuje trvalou registraci pro odvolení poštou pro lidi s postižením nebo upoutané na lůžko, což znamená, že se nemusejí registrovat pro volení poštou před každými volbami.

³¹ Dánsko, Francie, Lucembursko, Portugalsko, Finsko, Německo, Nizozemí, Rakousko, Velká Británie, Irsko, Španělsko, Švédsko, Estonsko, Litva

³² Belgie, Francie, Norsko, Velká Británie, Slovensko, Švédsko, Nizozemí.

³³ Dánsko, Estonsko, Finsko, Irsko, Malta, Portugalsko, Švédsko

³⁴ Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Německo, Maďarsko, Lotyšsko, Norsko, Rumunsko, Slovensko, Španělsko, Itálie, Nizozemí, Rakousko, Dánsko, Estonsko

Elektronické volby

Podle našich průzkumů je elektronická volba momentálně možná v Estonsku. Několik zemí model elektronické volby představilo, ale po nějaké době pozastavilo vzhledem k obavám z bezpečnosti systému (například Portugalsko). V České republice, Litvě a Rumunsku existují plány na zavedení elektronické volby v blízké budoucnosti. V Norsku vyzkouší několik regionů elektronickou volbu už při blížících se volbách.

Internetové hlasování ve volbách v Estonsku je založeno na principech iniciativy WAI (Web Accessibility Initiative)³⁵, která vyvíjí strategie, směrnice a vytváří zdroje, které zpřístupňují web lidem s postižením a organizace JAWS (Job Access With Speech). JAWS se zabývá konverzí textu a komponentů operačního systému Windows do syntetické řeči, díky čemuž zpřístupňuje lidem se zrakovým postižením psané informace ve zvukové formě.

V roce 2009, vydala společnost ANEC (evropská organizace spotřebitelů) dokument **'Statement on Accessibility of Voting' (vyjádření k přístupnosti voleb)**, který volal po větší webové přístupnosti stran elektronické volby a online informací o volbách samých³⁶.

³⁵ Viz <http://www.w3.org/WAI/>.

³⁶ <http://www.anec.org>.

Poděkování

Společnost Inclusion Europe by ráda poděkovala všem organizacím, které poskytly informace o praxi ve svých zemích.

Členské organizace Inclusion Europe, které se podílely na výzkumu:

Help the Life Association (Albánie), AFRaHM (Belgie), Bulharská asociace lidí s mentálním postižením (Bulharsko), Asociace sebeobhájců (Chorvatsko), Celokyperská asociace lidí s mentálním postižením (Kypr), SPMP (Česká republika), Landsforeningen LEV (Dánsko), Estonská organizace pro podporu lidí s mentálním postižením (Estonsko), FDUV (Finsko), Nous Aussi (Francie), Lebenshilfe (Německo), POSGAmEa (Řecko), ÉFOÉSZ (Maďarsko), Inclusion Ireland (Irsko), Rupju Berns (Lotyšsko), Ligue HMC (Lucembursko), Hnutí za práva lidí s postižením (Malta), NFU (Norsko), Polská asociace lidí s mentálním postižením (Polsko), FENACERCI (Portugalsko), Nadace 'Pentru Voi '(Rumunsko), ZPMP v SR (Slovensko), FEAPS & Dincat (Španělsko), FUB (Švédsko), Mencap & ENABLE Scotland (Velká Británie).

Národní volení komise nebo vládní úřady zodpovědné za průběh voleb v členských státech EU, které přispěly k průzkumu:

Rakouské ministerstvo vnitra, Oddělení pro volební záležitosti, Volební úřad (Belgie), Ministerstvo vnitra (Česká republika),

Ministerstvo vnitra a zdraví (Dánsko), Estonský národní volební úřad (Estonsko), Ministerstvo spravedlnosti (Finsko), Hellenská republika, Ministerstvo vnitra, Decentralizace a e-vláda (Řecko), Národní volební úřad (Maďarsko), Oddělení pro prostředí & lokální vlády (Irsko), Centrální ředitelství volebních služeb, Ministerstvo vnitra (Itálie), Centrální volební komise (Litva), Ministerstvo pro stát (Lucembursko), Volební úřad (Malta), Volební rada (Nizozemí) Národní volební komise (Portugalsko) Stálý volební úřad (Rumunsko), Ministerstvo vnitra: zástupce generálního ředitele pro vnitřní procesy a volební záležitosti (Španělsko), Švédský volební úřad (Švédsko).

Další nevládní organizace:

AGE Europe, Alzheimer Europe, the European Citizen Action Service, the European Blind Union.

Inclusion Europe

Evropská asociace organizací
lidí s mentálním postižením
a jejich rodin

Inclusion Europe je nezisková organizace, která prosazuje práva a zájmy osob s mentálním postižením a jejich rodin v celé Evropě. Členskými organizacemi Inclusion Europe jsou organizace sebeobhájců a rodičovské organizace v 39 zemích Evropy.

Lidé s mentálním postižením jsou občané svých zemí. Nezávisle na rozsahu jejich postižení mají rovnocenné právo na to, aby byli zahrnuti do společnosti. Chtějí svá práva, ne milodary.

Lidé s mentálním postižením mají mnoho schopností a nadání. Mají i své specifické potřeby. Je důležité, aby dostali šanci vybrat si služby, které budou uspokojovat jejich potřeby.

Inclusion Europe pracuje ve třech hlavních oblastech:

- Lidská práva pro lidi s mentálním postižením
- Začlenění do společnosti
- Boj proti diskriminaci

Inclusion Europe koordinuje v mnoha evropských zemích řadu aktivit, včetně projektů, pořádání konferencí, pracovních skupin či výměny zkušeností. Reaguje na politické návrhy na evropské úrovni a poskytuje informace o potřebách lidí s mentálním postižením. Inclusion Europe poskytuje poradenství a informace Evropské komisi a poslancům Evropského parlamentu v otázkách týkajících se lidí s postižením.

Inclusion Europe

Galleries de la Toison d'Or - 29 Chaussée d'Ixelles - B-1050 Brussels

Tel. : +32-2-502 28 15 - Fax : +32-2-502 80 10

secretariat@inclusion-europe.org - www.inclusion-europe.org